

MENADŽMENT INFORMACIONI SISTEMI I DOPUNSKA EDUKACIJA MENADŽERA

MANAGEMENT INFORMATION SYSTEMS AND ADDITIONAL EDUCATION OF MANAGERS

Srdan Skorup¹, Ana Skorup², Marija Marković³

Rezime: Novi trendovi u menadžmentu, uključujući i primenu savremenih informacionih tehnologija i informacionih sistema, od menadžera traže i nove kompetencije. Nove kompetencije se ne odnose samo na formalno obrazovanje menadžera, već i na njihovu permanentnu dopunsku edukaciju u sklopu celoživotnog obrazovanja. U ovom radu se prezentuju rezultati empirijskog istraživanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti menadžment informacionih sistema (MIS), realizovanog na širem području Republike Srbije. Svrha istraživanja je uvećanje kompetencija menadžera u pomenutoj oblasti, putem evidentiranja njihovih potreba za dopunskom edukacijom, što bi u krajnjem trebalo da rezultira unapređenjem konkurentnosti poslovnih sistema. Ideja autora je da se na osnovu evidentiranih potreba, od strane visokoškolskih ustanova iz oblasti menadžmenta, kreiraju specijalizovani kursevi za dopunsku edukaciju menadžera. Rezultati pomenutog istraživanja su pokazali da je oko jedne četvrtine anketiranih menadžera iskazalo potrebu za dopunskom edukacijom iz MIS. Rezultati su, takođe, jasno ukazali i na pravce za pripremu kurikuluma za dopunsku edukaciju menadžera.

Ključne reči: istraživanje, menadžment informacioni sistem, dopunska edukacija, menadžment

Abstract: New trends in management, including the use of modern information technology and information systems, seek new knowledge. This applies not only to the formal education of managers, but also on their permanent additional education during working life. In this paper we present the results of empirical research of managers need for additional education in management information systems, conducted in a wider area of the Republic of Serbia. The purpose of research is to increase managers competencies in this field, through the recording of their needs for additional education, which will ultimately result in improving the competitiveness of business systems. The idea is to create specialized courses for additional management training in higher education institutions for management, based on the recorded managers needs. The results of this study showed that about one quarter of the managers surveyed expressed the need for additional education in management information systems. Also, the results clearly indicate the directions for the preparation of curricula for additional management training.

¹ Mr Srdan Skorup, Visoka škola strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment Kruševac, srdjan.skorup.ss@gmail.com

² Dr Ana Skorup, ¹ Visoka škola strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment Kruševac, anaskorup@gmail.com

³ Marija Marković, master menadžer, Visoka škola strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment Kruševac, mmarrija@gmail.com

Key words: research, management information system, additional training, management

1. UVOD

Do sredine dvadesetog veka smatralo se da je formalno obrazovanje, uz kraće ili duže radno iskustvo, dovoljno za obavljanje funkcije menadžera. Pored formalnog obrazovanja, iskustvo i intuicija bili su dovoljni da se, manje ili više uspešno, upravlja poslovnim sistemom. Danas, u uslovima ubrzanog razvoja nauke i tehnologije, formalno obrazovanje, bez obogaćivanja dodatnim sadržajima, gubi svoju vrednost. Uspešni poslovni sistemi shvatili su neminovnost ulaganja u informacionu tehnologiju, u cilju opstanka na turbulentnom tržištu. U korak sa tim, potrebno je i da se kadrovi koji će upravljati, između ostalog, i informacija adekvatno obrazuju. Pred menadžere se postavlja imperativ za efektivnom i efikasnom dopunskom i permanentnom edukacijom, a koja se tiče usvajanja novih menadžerskih veština, znanja, metoda i tehnika, kao i osavremenjavanja postojećeg menadžerskog znanja, koja su karakteristična za dinamični privredni ambijent. Dopunska edukacija menadžera može da se realizuje na efektivan i efikasan način samo ukoliko se prethodno istraže svi relevantni faktori koji uvažavaju specifičnosti menadžmenta kao profesije.

U ovom radu se najpre ukratko definiše pojam menadžment informacionih sistema (MIS), a zatim se ukazuje na neophodnost permanentne edukacije menadžera. Potom se prezentuju rezultati istraživanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti menadžmenta, uključujući i oblast MIS.

2. MENADŽMENT INFORMACIONI SISTEM

U literaturi se danas nailazi na razlike i odstupanja u pogledu definisanja pojma MIS od strane različitih autora. MIS se, prema [7], definiše kao "skup postupaka za sakupljanje, obradu, memorisanje i diseminaciju informacija, koji treba da omogući menadžerima i analitičarima brz, razumljiv i konzistentan uvid u informacije relevantne za donošenje poslovnih odluka, predviđanja i prognoze". U istom izvoru se navodi definicija koju su dali autori Kroenke D. i Hatch R., prema kojoj je MIS „informacioni sistem koji unapređuje menadžment, proizvođači definišu izveštaje na propisan način i sa sistemskim upravljanjem“. Autori Turban E. i saradnici daju drugačiju definiciju, i to: „sistemi koji podržavaju menadžment u funkcionalnim područjima nazivaju se MIS“.

MIS je područje menadžmenta koje je u velikoj meri zavisno od tehničko-tehnološkog progressa, odnosno od razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija. Iz tih razloga, MIS se intenzivno razvija i stalno poprima nove oblike i forme. Da bi menadžeri bili u stanju da prate tehnološki razvoj MIS, neophodno je da usavršavaju postojeća, kao i da stiču nova znanja, a što je jedan od imperativa konkurentnosti u turbulentnom okruženju. Stoga je permanentna edukacija menadžera danas postala neminovnost, o čemu će biti više reči u daljem tekstu.

3. NEOPHODNOST PERMANENTNE EDUKACIJE MENADŽERA

Novi trendovi u poslovanju i nove poslovne strukture traže i nova znanja. Ovo se ne odnosi samo na formalno obrazovanje, jer se ono sticanjem formalne diplome podrazumeva. Danas je nesporno da menadžeri moraju imati odgovarajuće formalno obrazovanje. Međutim, ovako stečeno znanje vremenom gubi svoju vrednost, obzirom da se praksa menadžmenta odvija u veoma dinamičnom poslovnom okruženju. Ovakva vrsta obuke potrebna je gotovo stalno, jer je svet biznisa konstantno podložan promenama, dešavanja su brza i nepredvidiva. Stoga je potrebno da menadžeri upotpunjuju znanja, poboljšavaju rad i obogaćuju radno iskustvo.

Razvoj nauke i tehnologije pedesetih godina prošlog veka, uslovio je da se spontano formira shvatanje o potrebi permanentnog obrazovanja menadžera, naročito u proizvodnji. Proizvodnja je bila segment organizacije koji se najbrže menjao pod dejstvom naučno-tehnološkog razvoja. U takvim uslovima, formalna edukacija menadžera je sve više zaostajala za stvarnim potrebama modernog proizvodnog procesa.

Do pedesetih godina prošlog veka nove tehnologije su uvedene u relativno dužim vremenskim periodima (do 10 godina), pa je bilo dovoljno vremena da se menadžeri proizvodnje polako "privikavaju" na njih i otkrivaju njihove mogućnosti. Međutim, od pedesetih godina, nove tehnologije uvode se u sve kraćim vremenskim intervalima. Sve je manje vremena da se menadžeri "prilagođavaju" novim dostignućima i samoobrazuju. Nametnula se potreba za obavljanjem permanentnih obuka poslovodno-rukovodećeg kadra, najčešće kroz kratke kurseve i seminare. Vremenom su ovi seminari prerasli u stalne oblike obuke i obrazovanja, a počeli su da obuhvataju i sve segmente menadžmenta (ne samo proizvodnog). Time je stvorena osnova za osnivanje i pokretanje prvih poslovnih škola.

Prve programe edukacije za menadžere najčešće je karakterisao jednoobrazan i univerzalni program, nezavisno od nivoa prethodnog obrazovanja menadžera, njihove hijerarhijske funkcije u poslovnom sistemu ili oblasti poslovanja poslovnog sistema kojim rukovode. Međutim, vremenom se stvorila potreba da se odrede nivoi i oblasti obrazovanja menadžera, a u zavisnosti od njihovog radnog iskustva, iskustva na poslovodno-rukovodećim pozicijama, kao i od njihovog prethodnog formalnog obrazovanja. U tom smislu, obrazovanje menadžera podeljeno je na više segmenata.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA POTREBA MENADŽERA ZA DOPUNSKOM EDUKACIJOM IZ OBLASTI MENADŽMENT INFORMACIONIH SISTEMA

U cilju utvrđivanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom, dizajnirano je i sprovedeno empirijsko istraživanje u poslovnim sistemima na širem području Republike Srbije. Istraživanje je sprovedeno u okviru istoimenog projekta, koji je jednovremeno realizovan 2011. godine na dve visokoškolske ustanove, i to na Fakultetu za industrijski menadžment u Kruševcu i Visokoj školi strukovnih studija za poslovno industrijski menadžment u Kruševcu. Predmet istraživanja bilo je utvrđivanje potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti menadžmenta, uključujući i oblast MIS.

Za istraživanje je korišćen stratifikovan slučajni uzorak od 105 menadžera različitih hijerarhijskih nivoa, koji su zaposleni u poslovnim sistemima različitih privrednih delatnosti iz Republike Srbije.

Jezgro istraživanja čini upitnik kojim su obuhvaćena sledeća relevantna područja istraživanja: podaci o poslovnim sistemima, podaci o menadžeru, realizovane edukacije menadžera iz oblasti menadžmenta, kao i ocena menadžera o potrebi edukacije iz oblasti menadžmenta.

Prikupljanje podataka je realizovano putem ličnog kontakta anketara sa odabranim menadžerima, pri čemu su prikupljeni podaci na licu mesta unošeni u za to kreirane obrasce, iz kojih su, nakon obavljenih anketiranja preneti u elektronski upitnik u okviru aplikacije Google documents, pripremljeni u skladu sa obrascima.

U ovom radu prezentuju se rezultati istraživanja koji se tiču potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti MIS, u okviru razmatranih poslovnih sistema iz uzorka.

U daljem tekstu će navedeni rezultati istraživanja biti detaljnije pojašnjeni. U tom smislu će, najpre, u skraćenoj formi, biti predstavljen uzorak ispitivanja.

4.1 KARAKTERISTIKE UZORKA

Uzorak anketiranih menadžera može se opisati kroz sledeće karakteristike, i to: broj zaposlenih u poslovnom sistemu, vlasnički status poslovnih sistema u kojima su zaposleni anketirani menadžeri, hijerarhijski nivo menadžmenta kome pripadaju menadžeri, broj menadžera podređenih anketiranom menadžeru, broj neposredno podređenih zaposlenih (menadžera i/ili izvršilaca), nivo obrazovanja menadžera, godine starosti, godine radnog staža, vreme provedeno na rukovodećem mestu, poznavanje stranog jezika, kao i članstvo menadžera u profesionalnim organizacijama i/ili telima. Karakteristike uzorka su sistematizovane i prezentovane u Tabeli 1.

Tabela 1. Karakteristike uzorka

Karakteristika uzorka		F	%
Broj zaposlenih u poslovnom sistemu	više od 250 zaposlenih	41	39
	od 51 do 250 zaposlenih	24	23
	od 11 do 50 zaposlenih	25	24
	do 10 zaposlenih	15	14
	Ukupno	105	100
Vlasnički status poslovnog sistema	Privatno	61	58
	Mešovito	0	0
	Akcionarsko	24	23
	Državno	10	10
	Javno	9	9
	Ostalo	1	1
	Ukupno	105	100
Hijerarhijski nivo menadžmenta anketiranog menadžera	top	35	33
	srednji nivo	37	35
	prve linije	33	31
	Ukupno	105	100
Broj menadžera podređenih anketiranom menadžeru	od 0 do 5	94	90
	od 6 do 10	8	8
	od 11 do 15	2	2
	od 16 do 20	1	1
	više od 20	0	0
	Ukupno	105	100
Broj podređenih zaposlenih anketiranom menadžeru	više od 250 podređenih	46	44
	od 51 do 250 podređenih	36	34
	od 11 do 50 podređenih	17	16
	do 10 podređenih	6	6
	Ukupno	105	100
Nivo obrazovanja menadžera	srednje obrazovanje	6	6
	više obrazovanje	24	23
	visoko obrazovanje	75	71
	Ukupno	105	100
Godine starosti menadžera	do 25	5	5
	od 26 do 35	31	30
	od 36 do 45	36	34
	od 46 do 55	28	26
	više od 56	5	5
	Ukupno	105	100
Godine radnog staža menadžera	do 10 god	42	40
	od 11 do 20	33	31
	od 21 do 30	21	20
	više od 30	9	9
	Ukupno	105	100
Vreme provedeno na rukovodećim mestima (godine)	do 10 god	80	76
	od 11 do 20	19	18
	od 21 do 30	4	4
	više od 30	2	2
	Ukupno	105	100
Članstvo menadžera u profesionalnim telima	Da	31	30
	Ne	74	70
	Ukupno	105	100
<i>Napomena: (F) Frekvencija, (%) Zastupljenost</i>			

Sa stanovišta ovog rada, od značaja za edukaciju menadžera iz oblasti MIS je informatičko obrazovanje menadžera. Rezultati koji ukazuju na nivo obučenosti menadžera za rad u osnovnim korisničkim programima, kao i za korišćenje osnovnih servisa Interneta, prezentovani su u Tabeli 2. Rezultati pokazuju da su se gotovo svi anketirani menadžeri izjasnili da poznaju i uspešno koriste ove korisničke programe i servise.

Tabela 2. Informatičko obrazovanje menadžera

Informatičko obrazovanje menadžera / nivo obučenosti za rad na računaru	Frekvencija	Zastupljenost u %
Word	103	98
Internet	103	98
E-mail	102	97
Excel	101	96
Drugi korisnički programi	69	66

Istraživanje potreba za dopunskom edukacijom menadžera po oblastima menadžmenta, obuhvatilo je i oblast informatike za menadžere. U okviru ovog dela istraživanja ispitivana je potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz sledećih oblasti:

- Menadžment informacionih tehnologija,
- Menadžment informacioni sistemi,
- Elektronsko poslovanje,
- Menadžment komunikacija,
- Proizvodni informacioni sistem.

Rezultati ovog dela istraživanja su prezentovani u Tabeli 3.

Tabela 3. Potrebe menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti informatike

Potrebe menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti informatike	Frekvencija	Zastupljenost u %
Elektronsko poslovanje	55	52
Menadžment komunikacija	48	46
Menadžment informacioni sistemi	26	25
Menadžment informacionih tehnologija	21	20
Proizvodni informacioni sistem	17	16

Treba napomenuti da su se menadžeri izjašnjavali za više oblasti dopunske edukacije, tako da se procenat odnosi na odnos broja menadžera koji su se izjasnili za određenu edukaciju i ukupnog broja anketiranih menadžera.

U pogledu potrebe menadžera za dopunskom edukacijom, najviše njih se izjasnilo za edukaciju iz oblasti elektronskog poslovanja (52%), potom iz oblasti menadžment komunikacija (46%), nešto manje iz oblasti MIS (25%) i menadžment informacionih tehnologija (20%), a najmanje za edukaciju iz oblasti proizvodnih informacionih sistema (16%). Ovo je donekle i očekivano, budući da su anketirani menadžeri ne samo iz proizvodnih poslovnih sistema, već i iz drugih poslovnih delatnosti.

5. UMEŠTO ZAKLJUČKA

U ovom radu prezentovani su rezultati istraživanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom menadžera iz oblasti menadžmenta informacionih sistema. Za potrebe dopunske edukacije iz oblasti MIS, od ukupno anketiranih 105 menadžera, izjasnilo se 26 menadžera (odnosno 25%). Može se zaključiti da u današnje vreme ubrzanog razvoja i implementacije informaciono-komunikacionih tehnologija u poslovno okruženje, oko ¼ anketiranih menadžera uviđa potrebe za

dopunskom edukacijom iz oblasti MIS. Ovo pokazuje da su menadžeri shvatili značaj informacionih sistema koji im obezbeđuju izveštaje i direktan pristup podacima o sadašnjem i prošlom poslovanju preduzeća, potrebnim za efikasnije donošenje poslovnih odluka, što u krajnjem rezultira povećanjem efikasnosti menadžment funkcije.

Rezultati istraživanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz oblasti informatike i informacionih sistema, takođe, jasno ukazuju i na pravce za pripremu kurikuluma za dopunsku edukaciju menadžera.

LITERATURA

- [1] Bojković R., Krstić M., Skorup A., 2011., Model istraživanja potreba menadžera za dopunskom edukacijom iz menadžmenta, VII majska konferencija o strategijskom menadžmentu sa međunarodnim učešćem, 26.-28.05.2011., Zaječar
- [2] Krstić M., Bojković R., 2009., Obrazovanje tokom čitavog života (OTČŽ), V Majska Konferencija O Strategijskom Menadžmentu, Univerzitet u Beogradu, Tehnički fakultet u Boru, Zaječar, 29 - 31. 05. 2009.
- [3] Krstić, M., Bojković, R., Milosavljević, B., 2010., Razvoj menadžerskih kompetencija korporativnim učenjem na daljinu, VI Majska konferencija o strategijskom menadžmentu sa međunarodnim učešćem 30. 5. - 1. 6. 2010., Kladovo, Srbija
- [4] Nedeljković, J., 2008: Permanentna edukacija menadžera, Megatrender, br. 10, Časopis studenata Megatrend univerziteta primenjenih nauka, <http://megatrender.blog.rs/blog/megatrender/megatrender-10/2007/09/07/permanentna-edukacija-menadzera>
- [5] Skorup A., Krstić M., Bojković R., Skorup S., 2010., Unapređenje kvaliteta menadžment procesa uvođenjem IKT inovacija, XII naučno-stručni skup, "Sistem kvaliteta za uspešno poslovanje i konkurentnost", Vrnjačka Banja 25.-26.11.2010. godine, str. 147-153, ISBN 978-86-909341-1-9
- [6] Skorup, A., Krstić, M., Bojković, R., 2010., Inovacije IKT u funkciji unapređenja menadžmenta poslovnog sistema, VI Majska konferencija o strategijskom menadžmentu sa međunarodnim učešćem, 30. 5. - 1. 6. 2010., Kladovo, Srbija
- [7] Veljović, A. Radojičić, M., Vesić, J., 2006.: Menadžment informacioni sistemi, ICIM, Kruševac, ISBN 86-7566-027-8